

Dmitrij Gluhovski

METRO 2033

Prevela s ruskog
Snežana Kondić

Beograd
2009
DERETA

Maši

GLAVA 1

KRAJ SVETA

Ko je to tamo? Hej, Arteme! Pogledaj!

Artem preko volje ustade sa svog mesta kraj vatre i prebacivši automat s leđa na grudi, uđe u mrak. Stojeći na samoj ivici osvetljenog prostora, on demonstrativno, što je jače i upečatljivije mogao, repetira automat i promuklim glasom viknu:

– Stoj! Lozinka!

Iz mraka, odakle su pre samo nekoliko trenutaka dopirali čudno šuškanje i prigušeno mumlanje, začuše se sitni užurbani koraci. Neko se povlačio u dubinu tunela, uplašen Artemovim promuklim glasom i zveckanjem oružja. Artem se žurno vrati ka vatri i dobaci Petru Andrejeviču:

– Ma ništa! Ne pojavi se. Ne javi se, zbrisa!

– A i ti, upozoravaš! Zar ti nije rečeno: ako ne odgovaraju – odmah pucaj! Otkud znaš ko je to bio? Možda se crni prikradaju?

– Ne... Mislim da to uopšte nisu bili ljudi... Zvuci su vrlo čudni... Pa ni koraci nisu ljudski... Zar misliš da ne bih prepoznao ljudske korake? A osim toga, da su to bili crni, zar bi oni tek tako pobjegli? I sami znate, Petre Andrejeviču, u poslednje vreme crni odmah jurišaju, patrolu su golim rukama napali, na mitraljez kidišu. A ovo je odmah zbrisalo... Ma to je neki plašljivi stvor.

– Važi, Arteme! Bolesno si pametan! Ako si dobio uputstva, onda ih se drži, ne pametuj! Možda je to bio uhoda. Video da nas je malo – da su nadmoćniji... Mogu nas sad ovde potamaniti, nož pod grlo, i cela stanica poklana, kao što se dogodilo s Poležajevskom, a sve zbog toga

što ti nisi na vreme pokosio gada... Gledaj u mene! Sledeći put ću te naterati da ga juriš po tunelu!

Artemu se diže kosa na glavi dok je zamišljao tunnel iza sedamstotog metra. Bilo je strašno i pomisliti čega sve tamo ima. Niko se ne usuđuje da ide preko sedamstotog metra na sever. Patrole su išle do petstotog, i osvetlivši reflektorom granični stub s dresine, uverivši se da nikakav šljam nije uspuzao preko njega, žurno bi se vraćali. Izviđači, muškarci u punoj snazi, bivši mornarički pešadinci, čak su se i oni zaustavljali na šeststo osamdesetom, gnječili u rukama zapaljene cigarete, prestajali da dišu i priljublivali se uz instrumente za noćno osmatranje. A zatim bi lagano, gotovo nečujno odstupali, ne skidajući oči s tunela i ni u ludilu mu ne okrećući leđa.

Njihova patrola nalazila se na četiri stotine pedesetom, na oko 50 metara od graničnog stuba. Ali granicu su kontrolisali jednom dnevno i obilazak je završen još pre nekoliko sati. Sada je njihov položaj bio najistureniji, i od vremena kada je vršena poslednja kontrola, stvorenja koja je patrola mogla preplašiti sigurno su opet počela da se prikradaju. Vuklo ih je da budu bliže vatri i ljudima...

Artem sede na svoje mesto i upita:

– A šta se desilo s Poležajevskom?

I mada je već čuo tu priču od koje se krv ledi u žilama – prepričavali su je šverceri po stanici, nešto ga je vuklo da je čuje još jednom, kao što decu silno privlače strašne priče o bezglavim čudovištima i vampiri-ma koji otimaju bebe.

– S Poležajevskom? Zar nisi čuo? Čudna je njihova priča. Čudna i strašna. Prvo su im izviđači počeli nestajati. Odlazili su u tunele i nisu se vraćali. Njihovi su momci, istina, mladi, neiskusni mornari, nisu kao naši, ali i njihova je stanica manja i manje naroda tamo živi... Živelu je. I tako, počeli im, znači, nestajati izviđači. Ode im jedan odred – i nema ga. Isprva su mislili da ih je nešto zadržalo, njihov tunnel je krivudav, baš kao naš – Artemu pozli od ovih reči – i nema izviđača, a sa stanice se ama baš ništa ne vidi, ni svetla nema. Nema ih i nema, pola sata, sat, dva. Reklo bi se, gde da nestanu – pa otišli su samo na kilometar odatle, bilo im je zabranjeno da idu dalje, a nisu ni ljudi... Sve u svemu, nisu ih dočekali, poslali su pojačanu patrolu, tražili, tražili, dozivali, vikali – sve pregledali. Ništa. Izviđači nestali bez traga. A najbolje od svega je što niko nije video šta se s njima dogodilo. Najgore, što se ništa nije čulo. Ni zvuka. Ni tragova nikakvih.

Artem je već počeo da žali što je zamolio Petra Andrejeviča da priča o Poležajevskoj. A ovaj je ili bio odlično informisan, ili je i sam ponešto izmišljao, ali je pričao o takvim detaljima o kakvim šverceri nisu ni sanjali, iako su u tome bili pravi majstori i voleli da pričaju priče. A od tih detalja dizala se kosa na glavi i postajalo je hladno čak i pored vatre, tako da je i neko možda bezazleno šuškanje iz tunela raspaljivalo maštu.

– Eto tako. Pucnjava se nije čula, pa su zaključili da su ih izviđači sigurno napustili, da su nečim bili nezadovoljni, pa pobjegli. Neka ih nosi đavo. Hoće lakše da žive, hoće sa svakakvim šljamom da se petljaju, s anarhistima svakojakim, pa neka tumaraju. Tako je bilo jednostavnije razmišljati. Spokojnije. A posle nedelju dana, nestade još jedna grupa izviđača. Ovi uopšte nisu trebali da idu više od pola kilometra od stanice. I opet ista priča. Ni traga, ni glasa. Kao da su u zemlju propali. Na stanicama se zabrinuli. Ipak nije normalno da za nedelju dana nestanu dva odreda. Nešto valja raditi. Mere preduzimati. Isturili su na tristotom kordonu. Vreće s peskom naslagali, mitraljez postavili – reflektor, po svim pravilima fortifikacije. Poslali na Begovuju glasnika – oni su s Begovujom i s Ulicom 1905. godine u konfederaciji. Ranije je i Oktobarsko polje bilo s njima, ali tamo se nešto desilo, niko tačno ne zna šta, neka havarija: i tamo se više nije moglo živeti, i svi su se odande razbežali, ali to sad nije važno.

– Poslali su glasnika na Begovuju – da ih upozore da se dešava nešto loše i da zamole za pomoć u slučaju nečega. Nije prvi glasnik ni stigao do Begovuje, tog istog dana – ovi su još o svom odgovoru razmišljali – dotrčava drugi, sav u goloj vodi, i priča da je njihov pojačani kordon izginuo do jednog, ne ispalivši ni metka. Svi poklani. I kao da su ih u snu poklali, to je najstrašnije! A zar bi oni mogli zaspati posle preživljenog straha, o naređenjima i instrukcijama da i ne govorimo. Ovima na Begovuji je bilo jasno da će, ako ništa ne preduzmu, takva zbrka početi i kod njih. Formirali su udarni odred od veterana, oko sto ljudi, s mitraljezima, minobacačima... Za to je trebalo vremena, naravno, potrajale su pripreme dan i po, ali su svakako poslali grupu u pomoć. A kada su stigli na Poležajevsku, tamo više nije bilo žive duše. Ni tela nije bilo – svuda samo krv. Eto tako. I đavo će znati ko je to uradio. Ja, eto, ne verujem da su ljudi uopšte sposobni za tako nešto.

– A šta se desilo s Begovujom? – kao tuđim glasom upita Artem.

– Njima se ništa nije desilo. Kad su videli šta su videli, minirali su tunel koji je vodio ka Poležajevskoj. Tamo je, čuo sam, četrdeset metara zatrpáno, bez mehanizacije je nemoguće raščistiti, pa i s mašinama

bogami teško... A gde i da ih nađeš? Ona je trula već petnaest godina, ta tehnika...

Petar Andrejevič začuta, zagledavši se u vatru. Artem se tiho nakašlja i reče:

– Da... Trebalo je naravno da pucam... Napravio sam glupost.

Južno od stanice začuo se uzvik:

– Hej vi, na četiri stotine pedesetom! Je li kod vas sve u redu?

Petar Andrejevič savi ruke u trubu i odgovori vičući:

– Pridite bliže! Iskrslo je nešto!

Iz tunela ka stanici, žmirkajući džepnim lampama, približavale su im se tri figure, svakako patrola s tristotog metra. Prišavši vatri, pogasiše lampe i posedaše.

– Zdravo, Petre! Ti si, znači, ovde. A ja sve mislim, koga li su danas na kraj sveta poslali – reče stariji, osmehujući se i vadeći cigaretu iz paklice.

– Čuj Andrijuha. Moj momak je video nešto ovde. Ali nije stigao da puca. U tunelu se sakrilo. Kaže da na čoveka nije ličilo.

– Nije ličilo na čoveka? A na šta je ličilo? – okrenu se Andrej Artemu.

– Ma nisam ni video... Samo što sam za lozinku pitao, ono je jur-nulo nazad na sever. Ali koraci nisu bili ljudski – laki i vrlo sitni, kao da nema dve nego četiri noge...

– Ili tri! – namignu Andrej, s grimasom straha na licu.

Artem se zagrcnu, setivši se priče o tronogim ljudima sa Filojevske linije, čiji je deo izlazio na površinu plitkim tunelom, tako da nije bilo gotovo nikakve zaštite od radijacije. I odande se po čitavom metrou razgmizala dvoglava i tronoga gamad.

– Pa dobro, momci, kad smo već tu, zašto da ne posedimo malo? Ako im tronogi opet budu dosađivali, da priskočimo. Arteme! Imate li čajnik?

Petar Andrejevič ustade, nali vode iz kanistera u izlupani, čađavi čajnik, i okači ga iznad vatre. Kroz nekoliko minuta čajnik zapišta kipeći, i od tog zvuka, tako domaćeg i prijatnog, Artemu postade toplije i spokojnije. Pogledao je ljude koji su sedeli oko vatre: svi snažni, prekaljeni teškim ovdašnjim životom, pouzdani ljudi. Takvima se moglo verovati, na njih se moglo osloniti. Njihova stanica je slovila za jednu od najuspešnijih na celoj liniji – a sve zahvaljujući tome što su se tu okupili ljudi kao što su oni. Bili su u prisnim, gotovo bratskim odnosima.

Artemu je bilo gotovo dvadeset, rođen je još tamo gore, i nije bio tako mršav i bleđ kao većina rođenih u metrou, koji se nikada nisu ni

usudili da izađu iz njega, plašeći se ne samo radijacije već i užarenih, za podzemni život smrtonosnih sunčevih zraka. Istina, Artem je i sam svega jedanput u životu bio gore, i to samo na trenutak – slika posledica radijacije bila je takva da su se samo ekstremno znatiželjni pržili po nekoliko sati, ne uspevši da se siti našetaju i nagledaju neobičnog sveta koji se sada nalazio na zemlji. Oca se nije najjasnije sećao. Majka je bila s njim do pete godine, dok su živeli na Timirjazevskoj. Bilo im je dobro, i život je tekao ustaljeno i mirno dok Timirjazevska nije zbrisana najezdom pacova.

Ogromni, sivi, mokri pacovi nagnuli su jednom, bez bilo kakve najave, iz jednog od tamnih bočnih tunela. On je ponirao u stranu, kao sporedni ogranak glavnog severnog koridora između dve stanice, spuštajući se na velike dubine, da bi se izgubio u komplikovanoj mreži stotinu hodnika, u lavirintima punim užasa, ledene hladnoće i odvratnog smrada. Upravo taj tunel vodio je do carstva pacova, do mesta na koje ne bi kročio ni najluđi avanturista. Čak bi i izgubljena skitnica, koja se ne razume u podzemne karte i puteve, nanjušila jezivu, crnu opasnost koja se naslućivala odande, i ustuknula bi od razjapljene provalije na ulazu kao od kapije kugom zaraženog grada. Pacove niko nije uznemiravao. Niko se nije spuštao do njihovog carstva. Niko se nije usuđivao da dira u njegove granice. Ali su zato oni došli. Mnogo je ljudi stradalo toga dana, kada su kao živi potok, gigantski pacovi, tako ogromni, kakve nikada nismo videli ni na stanici, ni u tunelima, preplavili i postavljene kordone i stanicu, sahranjujući pod sobom i njene braniocima i stanovnike, zaglušujući masom svojih tela njihove samrtne ropce. Proždirući sve što im se našlo na putu, mrtve i žive ljude i svoju izginulu sabraču – slepo i nemilosrdno, gonjeni ljudskom razumu nepojmljivom silom, pacovi su grabili napred, sve dalje i dalje. Preživelo je svega nekoliko ljudi. Ne žena, starača ili dece – niko od onih koje obično prve spasavaju, već pet muškaraca koji su umeli da preskoče smrtonosnu bujicu. A zaobišla ih je samo zbog toga što su se našli na dresini, u izvidnici, u južnom tunelu. Začuvši krike na stanici, jedan od njih je potrčao da proverii šta se događa. Timirjazevska je već nestajala kada ju je ugledao na kraju koridora. Već na ulazu je shvatio, po prvim potocima pacova koji su prodrli na peron, šta se zapravo dogodilo, i već je okrenuo nazad, svestan da više ničim ne može da pomogne braniocima stanice, kad ga je neko ščepao za ruku. Okrenuo se i video ženu čije je lice bilo potpuno izobličeno od straha, koja ga grčevito vuče za rukav, pokušavajući da nadjača višeglasni hor očajnika.

– Spasi ga, vojniče! Smiluj se!

Video je da mu ona gura dečju ručicu, mali buc masti dlan, i prihvatio je taj dlan, nesvestan da time spasava nečiji život već zbog toga što ga je neko nazvao vojnikom i molio za milost. I vukući dete za sobom, a zatim ga zgrabivši pod mišku, jurnuo je utrkujući se s prvim pacovima, utrkujući se sa smrću – napred u tunel, tamo gde ga je čekala dresina s drugovima iz patrole. Još izdaleka, s pedeset metara, viknuo ih je, da bi je pokrenuli. Njihova dresina je bila motorna, jedina takva u deset okolnih stanica, i samo zahvaljujući tome oni su uspeli da prestignu pacove. Izviđači su jurili napred i projurili pored napuštene Dmitrovske, gde je u čamotinji živelo nekoliko pustinjaka, uspevajući da im doviknu: – Bežite! Pacovi! – ne shvatajući da ovi nemaju nikakve šanse da se spasu.

Prilazeći stražama Savelovske, s kojom su, bogu hvala, u tom trenutku bili u primirju, polako su usporavali, da ovi ne bi zbog takve brzine pomislili da se radi o banditima i pripucali na njih dok im budu prilazili, pa su iz sveg glasa vikali stražarima: – Pacovi! Pacovi idu!

Oni su hteli da nastave bežanje pored Savelovske i dalje, dalje linijom, moleći da ih propuste napred, dok se bude imalo kuda bežati, dok siva lava ne bude preplavila čitav metro. Ali na njihovu sreću, na Savelovskoj su učinili nešto što je spaslo i njih i stanicu, a možda i celu Serpuhovsko-timirjazevsku liniju: još dok su se oni približavali, izbezumljeni, vičući stražarima o smrti kojoj su jedva uspeli da umaknu, ovi su se već užurbali da razmeste na svom položaju nekakvo ogromno oruđe. Bio je to bacač plamena, koji su sklopili lokalni majstori od delova koje su uspeli da pronađu, ručni rad, primitivan, ali neverovatno moćan. Kada su se pojavili prvi pacovski odredi i rastući donosili iz mraka škrgut i šuškanje na hiljade pacovskih šapa, stražari su počeli da ih prže bacačem plamena, i nisu prestajali dok nije nestalo goriva. Jezivi narandžasti plamen napunio je deset metara tunela i pržio, pržio pacove, neprekidno, deset, petnaest, dvadeset minuta. Tunel se napunio odvratnim smradom sprženog mesa i divljom cikom pacova. A iza leđa stražara sa Savelovske, koji su postali heroji i proslavili se na čitavoj liniji, utišala se, hladeći se, dresina, spremna za novi pokret, i na njoj – pet muškaraca koji su uspeli da pobegnu s Timirjazevske, i još neko – dete koje su spasili. Dečak. Artem.

Pacovi su ustuknuli. Njihova stihijska najezda bila je slomljena jednim od poslednjih izuma ljudskog vojnog genija. Ljudi su uvek umeli da ubijaju bolje nego bilo koje drugo živo biće.

Pacovi su se povukli i vratili u svoje carstvo, čije prave razmere nisu bile poznate nikome. Svi ti lavirinti koji se nalaze na neverovatnim dubinama bili su tako tajanstveni i izgleda sasvim beskorisni za rad metroa,

u šta niko nije verovao, uprkos uveravanjima ljudi od autoriteta da su sve to izgradili tadašnji graditelji metroa. Jedan od tih autoriteta čak je nekada radio kao pomoćnik mašinovođe električnog voza. Takvih ljudi gotovo više i nije bilo, pa su bili na ceni, zato što su se u prvo vreme pokazali kao izuzetni, jer se nisu gubili niti plašili kada bi se našli izvan udobne i bezbedne kabine voza, u tamnim tunelima Moskovskog metropolitena, u toj kamenoj utrobi megapolisa. Svi na stanici odnosili su se prema njemu s poštovanjem, i tome su učili svoju decu, i zbog toga ga je Artem sigurno i upamtio, za ceo život upamtio: izmučenog, mršavog čoveka, pocrnelog tokom godina rada pod zemljom, u pohabanoj i izbledelej uniformi radnika metropolitena, koja je odavno izašla iz mode, ali koju je on i dalje oblačio sa istim ponosom, kao što penzionisani admiral oblači paradni mundir. I za Artema, koji je tada još bio klinac, krzljava figura pomoćnika mašinovođe bila je oličenje neizrecivog karaktera i snage. I te kako! Radnici metroa bili su za sve ostale žitelje isto što i vođiči – starosedeoeci za naučne ekspedicije u džunglama. Njima su slepo verovali, na njih su se u potpunosti oslanjali, od njihovih znanja i umešnosti zavisio je opstanak svih ostalih. Mnogi od njih stali su na čelo stanica kada se raspao jedinstveni sistem uprave i kada se metropoliten, koji je bio kompleksni objekat građanske odbrane, ogromno atomsko sklonište, pretvorio u mnoštvo stanica bez jedinstvene vlasti, što ga je odvelo u kaos i anarhiju. Stanice su postale nezavisne i samostalne, svojevrstne patuljaste države, sa sopstvenim ideologijama i režimima, liderima i vojskama. One su ratovale međusobno, udruživale se u federacije i konfederacije, postajale metropole imperija u usponu, da bi već sutradan bile pokorene i kolonizovane od dojučerašnjih prijatelja ili robova. Zaključivale su kratkoročne saveze kada naiđe opšta opasnost, da bi kada ona prođe još jače šćepali jedni druge za gušu. Oni su se sa strašću otimali oko svega: životnog prostora, hrane, zasada belančevinastog kvasca, plantaža pečuraka kojima nije neophodna dnevna svetlost, kokošinjaca i svinjaca u kojima su blede podzemne svinje hranili bezbojnim podzemnim gljivama, i, naravno, oko vode – to jest oko filtera.

Varvari koji nisu bili u stanju da poprave neupotrebljive filtracione instalacije i koji su umirali od radijacijom kontaminirane vode, kidisali su sa zverskom jarošću na čuvare civilizacijskih tekovina, na stanice gde su dobro funkcionisale dinamo-mašine i male primitivne hidrocentrale, gde su, odnegovani vrednim ženskim rukama, iz vlažne zemlje provirivali šampinjoni i zadovoljno groktale svinje u oborima. Gonio ih je napred, na beskonačni očajnički juriš, instinkt samoodržanja i revolucionarni

princip – oteti i podeliti. Branioci dobrostojećih stanica, organizovani u borbene formacije sastavljene od bivših profesionalnih vojnika, do poslednje kapi krvi odbijali su napade vandala, prelazili u kontranapade, u borbi gubili i zauzimali svaki metar međustaničnih tunela. Stanice su jačale vojnu moć da bi se odupirale najezdama kaznenih ekspedicija, da bi svojim civilizovanim susedima otimala životni prostor ukoliko nisu uspevale da se dogovore mirnim putem i, na kraju, da bi se branili od nečisti koja je gmizala iz svih otvora i tunela. Od svih tih čudnih, izopačenih i opasnih kreatura, od kojih bi svaka ponaosob mogla dovesti Darvina do potpunog očaja svojim očiglednim opovrgavanjem evolutivnog razvoja. Možda su ta stvorenja, tako zapanjujuće različita od životinja na koje je čovek navikao, postojala, ili su pod uticajem nevidljivih štetnih zraka od bezopasnih predstavnika gradske faune mutirala u kreature pakla koje su ljudi uznemirili, ipak su bila deo života na zemlji. Izopačen i izobličen, ali ipak njegov deo. I povinovali su se tom iskonskom instinktu koji upravlja svim živim organizmima na ovoj planeti. Preživeti. Preživeti po svaku cenu.

Artem je uzeo emajlirano belo lonče u kojem je ključao njihov sopstveni stanični čaj. To naravno i nije bio baš čaj već liker od sušenih pečuraka sa začinima, jer pravi čaj više i nije postojao. A i njega su štedeli i pili ga samo o velikim praznicima, jer mu je i cena bila desetostruko veća od običnog likera od gljiva. Oni su na stanici, svejedno, voleli svoj napitak, ponosili su se njime i zvali su ga „čaj“. Stranci se, istina, u početku mršte zbog nenaviknutosti, a onda ništa, brzo se naviknu. A kada se i izvan njihove stanice pročulo o njihovom čaju – eto ti švercera kod njih. U početku, rizikujući sopstvenu kožu, jedan po jedan, ali se svejedno njihov čaj uskoro počeo piti na celoj liniji, čak se i Hanza zainteresovala za njega, pa su po očaravajući liker VDNP počeli dolaziti veliki karavani. Počele su da pristižu pare. A gde su pare, tu je i oružje, tu su i drva i vitamini. Tu je život. I od doba kada su na VDNP počeli proizvoditi taj čaj, stanica je počela jačati i ovamo su se preselili seljaci s okolnih stanica i perona, doživeli su procvat. Na VDNP su takođe bili veoma ponosni i na svoje svinje, i pričali su legende o tome da su dospele u metro pravo odozgo kada su se na samom početku neke junačine probile do polurazrušenog paviljona „Svinjogojstva“ i baš sa Izložbe doterali životinje u stanicu.

– Čuj, Arteme! Kako je Suhoj? – pitao je Andrej srčući čaj malim opreznim gutljajima, prilježno duvajući u njega.

– Čika Saša? Dobro je. Vratio se nedavno s pohoda po liniji s našima. S ekspedicije. Ali vi to sigurno znate.

Andrej je bio petnaest godina stariji od Artema. U principu, on je bio izviđač i retko je bio u patroli ispod četiri stotine pedesetog metra, a i tada kao komandir kordona. Eto postavili ga na tristoti metar, u pozadinu, i to ga je pritiskalo, pa je iskoristio prvu zabrinutost, prvu lažnu uzbunu, da se približi tami, da bude bliže tajni. Voleo je tunel i poznao ga je odlično, kao i sve njegove ogranke. A na stanici, među seljacima, trgovcima i službenicima, nije mu bilo prijatno, osećao se valjda beskorisno, šta li? Nije mogao da natera sebe da rilja zemljicu za gljive, ili, još gore, da tim istim gljivama hrani debele svinje, gazeći đubre do kolena po staničnim farmama. Nije bio ni za trgovinu, nikada nije podnosio trgovce, oduvek je bio vojnik, i celim svojim bićem je verovao da je to jedino zanimanje dostojno muškarca. Bio je ponosan na sebe, što je on, Andrej, čitavog života samo to radio, braneći i smrdljive seljake, i sujetne švercere, i kao krtice vredne službenike, i decu, i žene. Žene je privlačila njegova nadmena cinična priroda, njegova samouverenost i pre svega spokoj koji je širio na ljude oko sebe, jer je u svakom trenutku bio u stanju da ih zaštiti. Žene su mu obećavale ljubav, nudile zadovoljstvo, ali se on osećao dobro tek posle pedesetog metra, kada bi iza krivine ostale stanične vatre. A žene nisu imale želju da ga dalje jure. Zbog čega li?

I tako, zagrevajući se čajem, skinuvši svoju staru crnu beretku i otrevši rukavom usne mokre od pare, počeo je živo da ispituje Artema o novostima i dogodovštinama s poslednje ekspedicije na jug Artemovog očuha, upravo onog čoveka koji je pre devetnaest godina izbavio Artema od pacova na Timirjazevskoj i koji ga je odgajio, ne mogavši da ga napusti.

– Ja može biti ponešto i znam, ali bih sa zadovoljstvom čuo to i po drugi put. Jesi li ti nešto tužan? – bio je uporan Andrej.

Nije ga trebalo mnogo nagovarati: Artemu je bilo drago da se podseti i da prepričava očuhove priče, koje će svi da slušaju otvorenih usta.

– Pa gde su išli, to sigurno znate... – počeo Artem.

– Znam, valjda na jug. Ma je li to nešto strogo poverljivo? – osmehnu se Andrej. – Tajni zadaci službe, razumeš! – namignu jednom od svojih ljudi.

– Nije tu bilo ničeg tajnog – odmahnu glavom Artem. – Cilj ekspedicije je bio izviđanje situacije i prikupljanje informacija... Istinitih informacija... Zato što stranim švercerima koji brbljaju po našoj stanici ne treba verovati – oni su možda šverceri, a možda i provokatori koji šire dezinformacije.

– Švercerima generalno ne treba verovati – koristoljubivi su to ljudi. Ko će ga znati: danas on tvoj čaj prodaje Hanzi, a sutra će tebe sa

svim prnjama nekom prodati. Možda i ovi naši špijuniraju. Ja ni našima, pošteno govoreći, ne verujem previše.

– Ma pustite naše, Andreje Arkadiču. Naši su svi normalni. Ja ih skoro sve poznajem lično. Ljudi ko ljudi. Hoće da žive bolje od drugih, imaju neki cilj – pokušao je da se zauzme za lokalne švercere Artem.

– Pa eto. To i ja kažem. Pare oni vole. Hteli bi da žive bolje od svih. A ko će znati šta oni rade kad zamaknu u tunnel. Možeš li sa sigurnošću da tvrdiš da ih već na prvoj stanici nisu zavrbovali nečiji agenti? Možeš, ili ne možeš?

– Čiji agenti? Čijim su se to agentima prodali naši šverceri?

– Znaš šta, Arteme! Zelen si ti još i puno toga ne znaš. Slušaj ti starije i gledaj, duže ćeš se glave nanositi.

– Pa mora neko i to da radi! Da nije švercera, kukali bismo bez zalih municije, pucali bismo sačmom iz berdanki i pili svoj čaj – nije odustajao Artem.

– Dobro, dobro, vidim, postao si ekonomista. Smiri se. Bolje pričaj, šta kaže Suhoj, šta je tamo video? Šta rade susedi? Na Aleksejevskoj? Na Riškoj?

– Na Aleksejevskoj? Ništa novo. Gaje svoje gljive. Ma kakva Aleksejevska. Selo ko selo... Kažu – skoro je šaputao Artem, zbog poverljivosti informacije – hoće da se ujedine s nama. Kod njih raste strah od juga. Situacija je loša: svi šapuću o nekakvoj opasnosti, svi se nečega plaše, a čega – niko ne zna. Te na toj strani linije nikla nekakva imperija, te brine ih Hanza, te šta ako im padne na pamet da se prošire, i još koješta drugo. I sva ta sela počinju da se privijaju uz nas. I Riška i Aleksejevska.

– A šta konkretno hoće? Šta predlažu? – zanimao se Andrej.

– Mole da s nama uđu u federaciju sa zajedničkim sistemom odbrane, da se granice s obe strane učvrste, da se međustanični tuneli elektrifikuju, da se formira milicija, da se bočni tuneli i hodnici zatrpaju, da se uvedu transportne dresine, da se postavi telefonski kabal u slobodan prostor ispod gljiva... Imanje da bude zajedničko, da radimo i jedni druge pomažemo, ako ustreba.

– A gde su bili dosad? Gde su bili ranije, kad je iz Botaničke bašte s Medvedkove sav onaj ološ izgamizao? Kad su nas crni napadali, gde su bili? – gundao je Andrej.

– Jesi li ti, Andreje, slep kod očiju? – umeša se Petar Andrejevič. – Misliš: crnih nema – i stvar u redu. Pa nismo ih mi pobedili. Nešto je kod njih, neka unutrašnja stvar, zato su se učutali. Možda skupljaju snagu. Tako

da nam savez neće biti na odmet. Tim pre se treba ujediniti sa susedima. I njima na korist, i za nas dobro.

– I živećemo u slobodi, jednakosti i bratstvu! – bio je ironičan Andrej, pokazujući prstima znak „kobajagi“ u vazduhu.

– Vama ovo nije zanimljivo da čujete, je li? – ljutito je pitao Artem.

– Ne, samo nastavi Arteme, nastavi – reče Andrej. – Petar i ja ćemo kasnije završiti raspravu. To je kod nas dvojice večna tema.

– Pa eto. Kažu, da se naše rukovodstvo uglavnom slaže. Nema principijelnih zamerki. Detalje samo treba razmotriti. Uskoro će biti skup. A onda i referendum.

– Ma šta kažeš! Referendum. Ako narod kaže da – to znači da. A ako kaže ne – to će značiti da narod nije dobro razmislio. Pa će narod da razmisli još jednom – rugao se Andrej.

– Nego, Arteme, šta se dešava iza Riške? – ignorišući ga, upita Petar Andrejevič.

– Šta nam je sledeće? Prospekt mira. Da, Prospekt mira, jasno. To nam je granica sa Hanzom. U Hanzu, očuh kaže, kod crvenih i dalje sve isto: mir. Rata se više niko i ne seća – pričao je Artem.

„Hanzom“ su zvali savez stanica Kružne linije. Te stanice su bile na raskrsnicama svih ostalih grana, a samim tim i trgovačkih puteva, bile su povezane među sobom tunelima, tako da su skoro od samog početka bile stecište trgovaca iz svih delova metroa. Oni su se bogatili fantastičnom brzinom, ali su ubrzo shvatili da njihovo bogatstvo počinje da izaziva zavist kod mnogih, pa su odlučili da se ujedine. Zvanično ime bilo je vrlo rogovatno i u narodu je Savez nazvan Hanzom – jer ih je neko jednom lepo uporedio sa savezom trgovačkih gradova u srednjovekovnoj Nemačkoj, reč je bila zvučna, i tako se i zadržala. Hanza je u početku okupljala samo deo stanica, a onda se čitava linija postepeno ujedini. U početku je to bio deo Kružne linije, od Kijevske do Prospekta mira, takozvani Severni luk i s njim u savezu Kurska, Taganska i Oktobarska. Zatim su u Hanzu ušle Pavelečka i Dobrinska, od kojih je nastao drugi luk, Južni. Ali, glavni problem i glavnu prepreku ujedinenju Severnog i Južnog luka predstavljala je Sokolnička linija.

„Evo o čemu se tu radi“, pričao je Artemu očuh. „Sokolnička linija uvek je bila naročita. Ako pogledaš kartu, ona će ti odmah pasti u oči. Kao prvo, prava je kao strela. Kao drugo, na svim kartama je jarkocrvene boje. A stanice se zovu Crveno selo, Crvena kapija, Komsomolska, Lenjinova biblioteka, pa Lenjinove planine. I da li zbog tih naziva, ili iz nekog drugog razloga, nagrnuli su na tu liniju svi nostalgici prema slavnoj

socijalističkoj prošlosti. Na njoj su naročito dobro prihvaćene ideje o obnovi sovjetske države. U početku se jedna stanica vratila idealima komunizma u socijalističkom sistemu uprave, zatim i susedna, onda su se ljudi s druge strane tunela zarazili revolucionarnim optimizmom, zbacili svoje uprave, i tako je krenulo. Preživeli veterani, bivši komsomolci, nezostavni proletarijat – okupljali su se na revolucionarnim stanicama. Formirali su komitet, čije je ime bilo gotovo lenjinovsko – Interstancionala, zadužen za širenje nove revolucije i komunističkih ideja na čitav metro. On je regrutovao odrede profesionalnih revolucionara i propagandista, šaljući ih sve dublje u neprijateljski tabor. Uglavnom su prolazili bez mnogo prolivanja krvi, jer su izgladneli ljudi na Sokolničkoj liniji žudeli za uspostavljanjem pravde, koja prema njihovim shvatanjima, osim uravnilovke, nikakvu drugu formu nije mogla imati. I cela je linija, porcrvenevši s jednog kraja, uskoro plamtela purpurnim plamenom revolucije. Zahvaljujući nekim čudom sačuvanom metro-mostu preko Jauze, komunikacija između Sokolničke i Preobraženjskog trga bila je moguća. U početku se ta kratka deonica mogla prelaziti isključivo noću, i to dresinama pri maksimalnoj brzini. Zatim su svojim rukama mostu dozidali zidove i krov. Stanicama su vraćali stare sovjetske nazive: Čisti ribnjaci ponovo su postali Kirovska, Lubjanka – Džeržinska, Čuvari reda – Marksov prospekt. Stanice neutralnih imena pošto-poto su preimenovani u nešto ideološki jasnije: Sportsku – u Komunističku, Sokolničku – u Staljinovu, a Preobraženjski trg, s kojeg je sve i počelo, u Zastavu revolucije. I eto ta linija, nekada Sokolnička, u narodu nazvana ‘crvenom’ – jer je tada za Moskovljane bilo uobičajeno da sve linije u međusobnoj komunikaciji zovu po boji kojom su bile iscrtane na karti metroa – i zvanično je postala Crvena linija.

„Dalje, ipak, nije išlo.

„U vreme kada je, sada već sasvim formirana, Crvena linija počela da pokazuje pretenzije i na stanice drugih linija, čaša strpljenja svih ostalih se prelila. Zaista su mnogi ljudi pamtili šta je to sovjetska vlast. Mnogi su u agitatorima koje je Interstancionala slala po čitavom metrou videli metastazu tumora koji pretili da zahvati i uništi čitav organizam. I mada su agitatori i propagandisti Interstancionalne obećavali elektrifikaciju čitavog metroa, tvrdeći da će ih sovjetska vlast sve zajedno odvesti u komunizam (teško da je ova lenjinovska parola, tako beskrupulozno eksploatisana, ikada bila aktuelnija), ljudi izvan granica linije nisu nasedali na obećanja. Interstanični frazeri nisu bili dobrodošli, i terali su ih nazad, u sovjetsku državu. I tada je crveno rukovodstvo donelo odluku